

Försvarsutskottets betänkande

1984/85:6

om beredskapslagring av olja och kol m. m. (prop. 1984/85:53)

I betänkandet behandlas vissa av de förslag som regeringen (industridepartementet) – efter föredragning av statsrådet Birgitta Dahl – har förelagt riksdagen i proposition 1984/85:53. Vidare behandlas motionerna 1984/85:238–240 som har väckts med anledning av propositionen.

Näringsutskottet har yttrat sig över nämnda tre motioner och därtill hörande delar av propositionen (se bilaga).

Ett av förslagen i proposition 1984/85:53 behandlas av skatteutskottet (SKU 1984/85:23).

Sammanfattning

I betänkandet föreslår utskottet att riksdagen skall stifta en lag om beredskapslagring av olja och kol. Lagen skall träda i kraft den 1 januari 1985, då lagen (1957:343) om oljelagring m. m. och förordningen (1957:344) om oljeavgift m. m. skall upphöra att gälla.

Enligt den nya lagen skall importörer, återförsäljare och storförbrukare av olja och s. k. ångkol hålla beredskapslager. Storleken på dessa lager bestäms årligen av tillsynsmyndigheten (liksom hittills överstyrelsen för ekonomiskt försvar, ÖEF) på grundval av de lagringsskyldigas försäljning eller förbrukning föregående kalenderår och föreskrifter av regeringen om hur stor andel av de lagringsskyldigas s. k. basmängder för olika varuslag som skall lagras.

I fråga om olja innebär lagen inga större ändringar i förhållande till vad som nu gäller. Beträffande kol finns f. n. ingen lagringsskyldighet. Riksdagen har dock tidigare ställt sig bakom att en lagringsskyldighet införs enligt samma principer som för olja. Sanktionssystemet bygger liksom förut på att en avgift tas ut vid försummelse att lagra.

Vidare föreslår utskottet att riksdagen skall godkänna riktlinjer för beredskapslagring av olja, kol och kärnbränsle. I likhet med vad som nu gäller skall det för krig, avspärning och fredskris finnas en försörjningsberedskapsreserv av olja. Dess storlek planeras med utgångspunkt i landets totala beredskapsbehov av olja. För kol föreslås en försörjningsberedskapsreserv för krig och avspärning. Riktlinjerna i övrigt är desamma som för olja. För kärnbränsle föreslås att beredskapslagringen behålls på nuvarande nivå. Svensk Kärnbränslehantering AB bör även i fortsättningen svara för att lagret upprätthålls.

Utskottet stöder regeringens förslag till ny lagstiftning. I en reservation (m, c, fp) yrkas att riksdagen skall uttala sig om motiven till en bestämmelse i den nya lagen om befrielse från lagringsskyldighet.

Bakom förslagen till riktlinjer för beredskapslagringen av olja, kol och kärnbränsle står ett enigt utskott.

I propositionen finns redogörelser för de bedömda behoven av beredskapslagring av olja och kol lagringsåren 1985/86 och 1986/87. En reservation (m, c, fp) gäller den omstrukturerad av lagren som regeringen förutsätter. Reservanterna anser att konsekvenserna härav inte är tillräckligt undersökta. En annan reservation (c) innehåller förslag om en utredning angående det svenska energisystemet från beredskapssynpunkt.

Inledning

Ända sedan andra världskriget har Sverige sökt kompensera sin sårbarhet när det gäller olja och oljeprodukter med beredskapslagring. Utskottet har i betänkande FöU 1980/81:21 och i yttrande FöU 1983/84:2 ylämnat översiktliga redogörelser för denna alltmer omfattande beredskapslagring. Riksdagen har tagit ställning till beredskapslagringen av olja på olika sätt. Sedan år 1958 har lagringen skett enligt riktlinjer i olika program som riksdagen har godkänt. Oljelagringsprogrammen innefattar även den statliga lagringen, för vilken riksdagen också anvisar medel. Tvångslagringen av olja utgör en väsentlig del av våra beredskapsåtgärder på området. Den regleras av en lag, lagen (1957:343, omtryckt 1984:636) om oljelagring m. m. Riksdagen har godkänt grunder för regeringens beslut enligt nämnda lag när det gäller lagringsmängder m. m. Sanktionen (oljeavgift) för försummelse att iakttä lagringsskyldighet utgår enligt förordningen (1957:344, omtryckt 1969:756, ändrad senast 1984:637) om oljeavgift m. m. Bestämmelserna om oljeavgift har sådan rättslig karaktär att ändringar av dem beslutas av riksdagen genom lag.

I proposition 1984/85:53 läggs fram förslag till lag om beredskapslagring av olja och kol. Den avses ersätta nämnda lag om oljelagring m. m. och förordning om oljeavgift m. m. Vidare föreslås riksdagen godkänna riktlinjer för beredskapslagring av olja, kol och kärnbränsle. Riktlinjerna avses ligga till grund för regeringens beräkning av beredskapslagringsbehovet, bl. a. vid tillämpning av den föreslagna lagen. Genom de i propositionen framlagda förslagen skall beslutsfördelningen mellan riksdagen och regeringen när det gäller här behandlade lagringsfrågor klargöras bättre än tidigare (prop. 1984/85:53 s. 19). Detta ligger i linje med utskottets uttalande (FöU 1983/84:2 y) att i samband med förslag till ny lagstiftning borde fördelningen av beslutskompetens mellan riksdag och regering klart belysas, en uppfattning som också delades av näringsutskottet (NU 1983/84:43 s. 23).

1. Lag om beredskapslagring av olja och kol

Regeringen har i proposition 1984/85:53 föreslagit riksdagen att anta vid propositionen fogat förslag till lag om beredskapslagring av olja och kol.

Förslaget är utformat efter granskning av lagrådet och har följande lydelse:

Förslag till**Lag om beredskapslagring av olja och kol**

Häri genom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § För att trygga tillgången inom landet på olja och kol för energiförsörjningen under krig och andra allvarliga försörjningskriser skall säljare och förbrukare hålla beredskapslager av bränslen enligt vad som föreskrivs i denna lag.

Om statliga myndigheters beredskapslagring beslutar regeringen.

2 § Tillsyn över efterlevnaden av denna lag och med stöd av lagen meddelade föreskrifter utövas av den myndighet som regeringen bestämmer (tillsynsmyndigheten).

3 § Skyldigheten att hålla beredskapslager fastställs för ett år i taget från och med den 1 juli (*lagringsåret*) och grundas på försäljningen eller förbrukningen under det närmast föregående kalenderåret (*basåret*).

För vissa anläggningar gäller särskilda bestämmelser enligt 18–21 §§.

4 § Lagringsskyldighet på grund av förbrukning vid en anläggning åligger den som innehade anläggningen vid basårets utgång. Skyldigheten grundas på hela förbrukningen vid anläggningen under basåret.

Överlåts anläggningen efter basårets utgång, får tillsynsmyndigheten medge att lagringsskyldigheten övergår på den nye innehavaren.

Lagringsbränslen

5 § Beredskapslagringen skall omfatta följande bränslen (*lagringsbränslen*).

Tulltaxenummer	Varuslag
ur 27.01	Kolbränslen utom 1. sådant kolpulver som malts för vidareförsäljning och 2. kol-vätskeblandningar
ur 27.10	Motorbensin utom flygbensin och jetbensin Fotogen utom flygfotogen Dieselbrännolja och eldningsolja 1 och 2 Övriga slag av eldningsolja
ur 27.11	Gasol

6 § Denna lag tillämpas inte på

1. kol som säljs eller förbrukas för annat ändamål än energialstring eller som förbrukas eller säljs för förbrukning i metallurgiska processer.

2. bränsle som utvinns inom landet eller framställs ur råvara som har utvunnits inom landet.

3. bränsle som säljs för export eller som förbrukas utom landet.

4. bränsle som förbrukas för drift av fartyg i utrikes trafik eller som införs i landet på annat transportmedel för detta transportmedels drift.

Att lagringsskyldigheten i vissa fall kan avse annat än lagringsbränsle framgår av 11, 14 och 19–21 §§.

Lagringskyldighetens omfattning

7 § Skyldig att hålla beredskapslager under ett lagringsår är den som

1. importerat lagringsbränsle och under basåret sålt eller förbrukat sådant bränsle,

2. drivit oljeraffinaderi inom landet och under basåret sålt lagringsbränsle,

3. av lagringsskyldig som avses i 1 eller 2 köpt samt under basåret sålt

a) minst 30 000 ton kol,

b) minst 1 000 ton gasol eller

c) minst 20 000 kubikmeter andra lagringsbränslen,

4. i annat fall än som avses i 1 under basåret vid en anläggning förbrukat

a) minst 8 000 ton kol,

b) minst 5 000 kubikmeter eldningsolja eller dieselbrännolja eller

c) kol och eldningsolja eller dieselbrännolja, motsvarande sammanlagt minst 5 000 kubikmeter olja, varvid ett ton kol skall anses motsvara fem åttondels kubikmeter olja,

5. a) inom landet framställt och under basåret sålt kolpulver, som malts för vidareförsäljning, eller någon kol-vätskeblandning eller

b) under basåret sålt eller förbrukat utom landet framställda produkter som avses i a.

8 § Storleken av det beredskapslager som en lagringsskyldig skall hålla beräknas på grundval av mängden sålda eller förbrukade bränslen (*basmängden*).

För säljare motsvarar basmängden den mängd försålda bränslen som medför lagringsskyldighet enligt 7 § med avdrag för bränslen som sålts direkt till eller för leverans till

1. någon som under kalenderåret närmast före försäljningen sålt eller förbrukat bränsle inom samma varuslag i sådan omfattning att lagringsskyldighet uppkommit enligt 7 § 3, 4 eller 5,

2. någon som vid tiden för försäljningen var lagringsskyldig enligt 19, 20 eller 21 §,

3. någon statlig myndighet som vid tiden för försäljningen enligt beslut av regeringen var skyldig att lagra bränsle inom samma varuslag.

För förbrukare motsvarar basmängden den mängd förbrukade bränslen som medför lagringsskyldighet enligt 7 §.

9 § Med utgångspunkt i landets behov av beredskapslager av olja och kol bestämmer regeringen för varje slag av lagringsbränsle hur stor andel av basmängderna som skall lagras under lagringsåret.

10 § I fråga om annan eldningsolja än eldningsolja 1 och 2 och råvara för framställning av stadsgas får regeringen bestämma att beredskapslagren under annan del av lagringsåret än januari månad får med högst 20 procent underskrida den volym som lagringsskyldigheten avser.

Lagringskyldighetens fullgörande

11 § Lagringsskyldigheten skall fullgöras med bränslen inom de varuslag som de lagringsskyldiga sålt eller förbrukat. Lagring av kol skall fullgöras så att det lagrade bränslet med hänsyn till form och energiinnehåll kan ersätta det kol som sålts eller förbrukats. Den som är lagringsskyldig enligt 7 § 5 skall, i den utsträckning som behövs för att tillgodose beredskapsbehovet, lagra varor som krävs för framställning av den produkt som avses.

Lagringskyldigheten skall fullgöras med varor som den lagringsskyldige äger. Den får inte fullgöras med varor som transiteras.

Om undantag från denna paragraf finns bestämmelser i 14, 22 och 23 §§.

12 § Lagringsbränslen skall förvaras inom landet i lageranläggningar, som de lagringsskyldiga förfogar över, på ett från beredskaps- och kontrollsynpunkt tillfredsställande sätt.

13 § Regeringen får för att tillgodose beredskapsbehov meddela föreskrifter om var beredskapslager skall finnas samt om att viss del av de lager av oljeprodukter som skall hållas av säljare skall förvaras i bergrum.

14 § Tillsynsmyndigheten får medge

1. att en lagringsskyldig lagrar annat lagringsbränsle än det som skall lagras enligt 11 §; vidare får i fråga om kol och produkter som avses i 7 § 5 medges annat fullgörande av lagringsskyldigheten vilket är lika betryggande från beredskapssynpunkt,

2. att någon som driver ett oljeraffinaderi helt eller delvis fullgör sin lagringsskyldighet genom att lagra råolja.

Ett medgivande skall förenas med de villkor som behövs från beredskapssynpunkt.

Fastställande av beredskapslagrets storlek för varje lagringsskyldig

15 § Beredskapslagrets storlek under lagringsåret skall för varje lagringsskyldig fastställas av tillsynsmyndigheten.

16 § Till ledning för tillsynsmyndighetens beslut enligt 15 § skall den som är lagringsskyldig före den 1 februari närmast efter basåret avge en deklARATION rörande sin försäljning eller förbrukning under basåret av bränslen som avses i 7 §. Deklarationen skall avges på heder och samvete.

17 § Tillsynsmyndigheten skall så snart beslutsunderlag föreligger meddela beslut enligt 15 §.

Ett lagringsbeslut får ändras, om kontroll hos den lagringsskyldige, begäran av denne eller annan omständighet ger anledning till det.

Särskilda bestämmelser för vissa anläggningar

18 § För gasturbinanläggningar för framställning av elektrisk kraft, oljekondensverk och anläggningar för framställning av stadsgas gäller 19–21 §§ i stället för vad som i 7–9, 11, 14–16 §§ och 17 § första stycket är föreskrivet om lagringsskyldighetens omfattning, fullgörande och fastställande. I fråga om lagringsbeslut tillämpas 17 § andra stycket.

19 § Den som vid basårets utgång innehar en gasturbinanläggning för framställning av elektrisk kraft med en installerad effekt av minst fem megawatt är skyldig att under lagringsåret hålla i lager sådant bränsle som behövs för att driva anläggningen.

Lagringsmängden bestäms av regeringen eller av myndighet, som regeringen bestämmer, med utgångspunkt i installerad effekt, bränsleåtgång per megawattimme och beräknad årlig drifttid.

20 § Den som vid basårets utgång innehar ett oljekondensverk med en installerad effekt av mer än 150 megawatt får av regeringen åläggas att under lagringsåret hålla i lager sådan olja som behövs för att driva verket.

Lagringsmängden bestäms av regeringen med utgångspunkt i landets beredskapsbehov.

21 § Den som under ett kalenderår har förbrukat råvara för framställning av stadsgas är skyldig att under närmast följande kalenderår hålla i lager en viss, av regeringen bestämd, andel av den mängd råvara som har förbrukats.

Den lagringsskyldige skall redovisa förbrukningen till tillsynsmyndigheten på det sätt denna bestämmer. Lagringsmängden bestäms därefter av tillsynsmyndigheten.

Tillsynsmyndigheten får medge att lagringsskyldigheten fullgörs med annan råvara som kan användas för gasframställningen.

Lagring ombesörjd av annan lagringsskyldig

22 § Tillsynsmyndigheten får medge att en lagringsskyldig, som säljer oljeprodukter i större delen av landet, utan tillstånd i varje särskilt fall uppdrar åt en annan sådan lagringsskyldig att tillfälligt ombesörja lagring av oljeprodukter för hans räkning.

23 § Om särskilda skäl föreligger, får tillsynsmyndigheten för visst fall medge att en lagringsskyldig uppdrar åt en annan lagringsskyldig att helt eller delvis ombesörja lagring för hans räkning.

Befrielse från lagringsskyldighet

24 § Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får medge befrielse helt eller delvis från lagringsskyldigheten i visst fall, om synnerliga skäl föranleder att skyldigheten inte behöver fullgöras vare sig genom egen lagring eller genom lagring hos någon annan enligt 23 §.

Ett medgivande får förenas med villkor.

Beredskapslagrens ianspråktagande

25 § Om till följd av krig eller annan allvarlig försörjningskris tillförseln av lagringsbränsle till landet eller viss del av landet avbryts eller försvåras, får regeringen medge att beredskapslager tas i anspråk av den lagringsskyldige i den utsträckning som är påkallad med hänsyn till rådande förhållanden.

Om i annat fall särskilda skäl föreligger, får regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer medge att beredskapslager för oljekondensverk tillfälligt tas i anspråk för anläggningen.

26 § Om en lagringsskyldig försätts i konkurs, utgör denna lag inte något hinder mot att hans beredskapslager tas i anspråk av konkursförvaltningen för att slutföra konkursen.

Lagringsavgift

27 § Den som inte håller fastställt beredskapslager skall till staten erlägga särskild avgift (*lagringsavgift*).

Lagringsavgift skall erläggas även av den som utan medgivande enligt 22 eller 23 § uppdrar åt någon annan att ombesörja lagring eller som förvarar lagrade varor i strid mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 13 §.

28 § Regeringen bestämmer för de bränslen och andra varor som skall lagras det belopp vartill lagringsavgiften skall uppgå för kalendermånad. Beloppet skall motsvara en beräknad kapitalkostnad för varan under en månad med ett tillägg av 60 procent.

Vid försummelse som avses i 27 § första stycket skall lagringsavgift tas ut med fullt belopp. Vid försummelse som avses i 27 § andra stycket skall avgift tas ut med en tredjedel av fullt belopp.

Försummas lagringsskyldigheten under en del av en kalendermånad, skall avgift utgå för hela månaden.

Om det föreligger synnerliga skäl, får avgiften nedsättas eller efterges.

29 § Frågor om uttagande av lagringsavgift prövas av tillsynsmyndigheten.

Tillsynsmyndighetens beslut om uttagande av lagringsavgift får verkställas enligt utsökningsbalken.

Tillsyn

30 § Den som är lagringsskyldig skall lämna tillsynsmyndigheten de uppgifter som behövs för tillsynen av att lagen och med stöd av lagen meddelade föreskrifter efterlevs.

Regeringen får meddela föreskrifter om fullgörandet av uppgiftsskyldigheten.

31 § Den som har importerat, sålt eller förbrukat lagringsbränsle eller annan lagringspliktig vara skall, även i annat fall än som avses i 30 §, på begäran lämna tillsynsmyndigheten de uppgifter om importen, försäljningen, förbrukningen och lagret som behövs för tillsynen av att lagen och med stöd av lagen meddelade föreskrifter efterlevs.

32 § Tillsynsmyndigheten eller den som myndigheten utser får undersöka lager, som hålls av den som är uppgiftsskyldig enligt denna lag, och granska dennes bokföring och övriga handlingar som hör till verksamheten. Det åligger den uppgiftsskyldige att lämna tillträde till lageranläggningar och kontorslokaler.

33 § Underlåter en lagringsskyldig att

1. hålla beredskapslager av den omfattning eller på det sätt som åligger honom enligt denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen,

2. iaktta villkor som avses i 14 eller 24 § eller

3. lämna deklaration enligt 16 § eller redovisning enligt 21 §,

får tillsynsmyndigheten förelägga honom vid vite att fullgöra sina åligganden.

Tillsynsmyndigheten får också vid vite meddela föreläggande som behövs för att uppgiftsskyldigheten enligt 30 eller 31 § skall fullgöras eller för att undersökning eller granskning enligt 32 § skall kunna utföras.

Vitesföreläggande skall delges. Ett utdömt vite får inte förvandlas till fängelse.

34 § Polismyndigheten skall lämna det biträde som behövs för utövande av tillsyn enligt denna lag.

Ansvarsbestämmelser

35 § Till böter eller fängelse i högst ett år döms, om gärningen ej är belagd med straff i brottsbalken, den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. underlåter att fullgöra skyldighet som avses i 16, 30 eller 31 § eller vid fullgörandet av sådan skyldighet lämnar oriktig uppgift,

2. underlåter att lämna tillträde till lageranläggningar eller kontorslokaler enligt 32 § eller annars hindrar undersökning eller granskning som avses där.

I ringa fall döms inte till ansvar.

Den som har åsidosatt vitesföreläggande enligt 33 § döms inte till straff för gärning som omfattas av föreläggandet.

36 § Brott som avses i 35 § får åtalas av allmän åklagare endast efter anmälan av tillsynsmyndigheten.

Besvär m. m.

37 § Tillsynsmyndighetens beslut i frågor som avses i 17, 29 och 33 §§ får överklagas genom besvär hos kammarrätten.

I övrigt överklagas tillsynsmyndighetens beslut genom besvär hos regeringen.

38 § Beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen skall gälla omedelbart, om inte annat förordnas.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1985, då lagen (1957:343) om oljelagring m. m. och förordningen (1957:344) om oljeavgift m. m. skall upphöra att gälla.

2. När beredskapslager fastställs för lagringsåret 1985/86 skall, i fråga om 8 §, i stället för andra stycket 1–3 gälla att avdrag skall göras för försäljningar under år 1984 i den mån avdrag är förenligt med paragrafens syfte att förhindra uppkomst av lagringsskyldighet i flera led för samma kvantitet bränsle.

3. Överenskommelse som tillsynsmyndigheten enligt äldre bestämmelser har träffat med någon om skyldighet att lagra olja skall alltjämt gälla. Vid bestämmande av basmängden för säljare enligt 8 § andra stycket nya lagen får avdrag göras även för bränslen som sålts direkt till eller för leverans till någon som enligt sådan överenskommelse var skyldig att lagra bränsle inom samma varuslag.

4. Äldre bestämmelser om oljeavgift skall tillämpas på försummelser som har skett före ikraftträdandet.

5. De beslut om lagringsskyldighet som har fattats med stöd av äldre bestämmelser för tiden till och med den 30 juni 1985 skall fortfarande gälla.

6. Föreskrifter enligt 13 § om förvaring i bergtrum får inte tillämpas före den 1 juli 1987. Till dess skall gälla bestämmelserna om sådan förvaring i 8, 8 a och 9 §§ lagen (1957:343) om oljelagring m. m. Vid förvaring i strid mot dessa bestämmelser eller med stöd därav meddelade föreskrifter tillämpas 27 § andra stycket nya lagen.

Motionerna

1984/85:239 av Hugo Bergdahl (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om möjligheterna till dispensgivning enligt 24 § förslaget till lag om beredskapslagring av olja och kol.

1984/85:240 av Per Petersson m. fl. (m) såvitt gäller yrkande 3 att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om möjligheterna till dispensgivning.

Utskottet

Regeringens förslag till lag om beredskapslagring av olja och kol i proposition 1984/85:53 (s. 3–8, 36–79 och 81) vilar på resultatet av det arbete som har utförts av utredningen (H 1982:03) om vissa frågor rörande beredskapslagring på energiområdet. Detta finns redovisat i betänkandet (Ds I 1984:10) Olja och kol – förslag till lag om beredskapslagring. Den föreslagna lagen avses träda i kraft den 1 januari 1985 och ersätta lagen (1957:343) om oljelagring m. m. och förordningen (1957:344) om oljeavgift m. m.

Den nuvarande lagstiftningen reglerar endast skyldigheten att lagra olja. Det nu framlagda förslaget öppnar möjlighet att föreskriva skyldighet att i beredskapssyfte lagra även kol. Denna utvidgning överensstämmer med anmälan i proposition 1981/82:102 bilaga 3 om en planerad sådan lagstiftning. Riksdagen hade ingen erinran mot vad som då anfördes i denna fråga (FöU 1981/82:18 s. 139, rskr 374).

Under föregående riksmöte beslutade riksdagen efter beredning av näringsutskottet om vissa ändringar i den gällande lagen (1957:343) om oljelagring m. m. (prop. 1983/84:110, NU 43, rskr 391). Ändringarna innebar att den mer omfattande lagändring, till vilken förslag nu har lagts fram, delvis föregreps av energipolitiska och samhällsekonomiska skäl. Lagändringarna är – i den mån de inte var av provisorisk karaktär – nu inarbetade i det föreliggande lagförslaget. Utskottet biträdde förslaget till dessa lagändringar i ett yttrande till näringsutskottet (FöU 1983/84:2 y).

Den närmare innebörden av regeringens förslag framgår av lagtexten och de motiveringar till denna som lämnas i propositionen. Utskottet vill här endast peka på att lagförslaget innebär en ny ordning när det gäller att bestämma tvångslagringens omfattning. Enligt förslaget (9 §) skall regeringen med utgångspunkt i landets behov av beredskapslager av olja och kol bestämma hur stor procentuell andel av basmängden av varje varuslag som skall tvångslagras det aktuella lagringsåret. Tillsynsmyndigheten, som är överstyrelsen för ekonomiskt försvar (ÖEF), fastställer sedan lagringssskyldigheten för varje lagringssskyldig (15 §). Enligt den ordning som f. n. gäller fastställer regeringen varje år de lagringsmängder av varje produktslag som

totalt skall hållas i lager nästkommande lagringsår. Det totala lagringsmålet för varje produkt fördelas av ÖEF på de lagringsskyldiga i förhållande till basmängden. Den föreslagna ändringen innebär återgång till ett system där målen för tvångslagringen uttrycks i procent av basmängden i likhet med vad som gällde före den nuvarande lagstiftningens tillkomst år 1957. Utskottet anser liksom föredragande statsrådet (s. 20) att den föreslagna ordningen medför fördelar både för de lagringsskyldiga och för tillsynsmyndigheten.

Enligt propositionen skall den beräkning av landets beredskapslagringsbehov som skall ligga till grund för regeringens beslut om tvångslagringens omfattning göras efter riktlinjer för beredskapslagringen som riksdagen har godkänt. Utskottet återkommer till frågan om dessa riktlinjer i punkt 2 i betänkandet.

Motion 239 (fp) och motion 240 (m), yrkande 3, ger utskottet anledning att uppehålla sig vid 24 § i lagförslaget. Genom denna paragraf föreslås regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer få medge befrielse helt eller delvis från lagringsskyldigheten i vissa fall, om synnerliga skäl föranleder att skyldigheten inte behöver fullgöras vare sig genom egen lagring eller genom s. k. inlagring (en lagringsskyldig medges uppdra åt annan lagringsskyldig att helt eller delvis ombesörja lagring för hans räkning). Sådant medgivande föreslås få förenas med villkor. Enligt den allmänna motiveringen till 24 § avses man vid tillämpningen av nämnda paragraf bl. a. kunna ta hänsyn till de särskilda svårigheter som kan uppkomma då företag träder in på marknaden e. d. I samband därmed kan föreskrivas villkor. Dessa kan då enligt föredragande statsrådet ta sikte på att tillträdet sker på ett sätt som gagnar branschens struktur eller på annat sätt främjar samhällets intressen.

I motion 239 (fp) framhåller motionären att det är viktigt att 24 § i lagförslaget tolkas så att konkurrensneutraliteten bevaras mellan olika företag. Genom föredragande statsrådets uttalanden i propositionen öppnas, anser motionären, möjlighet till en mycket vidsträckt dispensgivning till ett fåtal företag. Motionären framhåller därvid särskilt den angivna möjligheten att ge dispens till nya företag på marknaden. Befrielse från lagringsskyldighet bör, anser han, endast ges i mycket specifika och väl definierade fall. Befrielse för visst eller vissa företag bör enligt motionärens mening ges endast om det föreligger force majeure. Riksdagen bör enligt motionärens uppfattning ta avstånd från departementschefens tolkning av 24 § i lagförslaget. I stället bör göras sådana uttalanden om paragrafens tillämpning att konkurrensneutralitet upprätthålls mellan olika företag.

Även enligt motion 240 (m) bör klarläggas under vilka omständigheter regeringen skall ha rätt att bevilja dispens enligt 24 §. Motionärerna vänder sig liksom motion 239 särskilt mot att det i propositionen anges vara möjligt att utnyttja dispenser enligt 24 § i lagförslaget för att underlätta situationen för nytillträdande företag. Enligt motionärernas mening har alla lagringsskyldiga, oberoende av när deras lagringsskyldighet inträdde, i princip

samma lagringskostnad för sitt beredskapslager. Värdet av lagret är, framhåller de, det värde marknaden åsätter varan vid varje givet tillfälle.

Näringsutskottet konstaterar i sitt yttrande att det finns dispensmöjligheter redan enligt gällande lag. Den föreslagna lydelsen av 24 § i den nya lagen innebär att befrielse får medges endast om detta föranleds av synnerliga skäl. Detta innebär, framhåller näringsutskottet, en skärpning i förhållande till nuvarande bestämmelse.

Näringsutskottet anser att den konkurrensnackdel som sägs drabba nytillträdande oljeföretag på den svenska marknaden jämfört med existerande företag minskar i betydelse, eftersom det statliga oljelagringsstödet i huvudsak upphörde redan år 1970. Viss dispensmöjlighet bör dock finnas kvar. Villkoret bör då, framhåller utskottet, som anförs i propositionen vara att ett inträde på marknaden sker på ett sätt som gagnar branschens struktur eller på annat sätt främjar samhällsintresset. Näringsutskottet anser att mot bakgrund av den svenska oljebranschens problem kan en dispensmöjlighet utformad på detta sätt vara lämplig. Näringsutskottet avstyrker förslagen i motionerna 1984/85:239 (fp) och 1984/85:240 (m) om uttalanden från riksdagens sida som ytterligare skulle inskränka möjligheten till dispens. Sådana uttalanden skulle enligt näringsutskottets mening strida mot motionärernas angivna syfte att värna om konkurrensneutraliteten.

Försvarsutskottet delar näringsutskottets uppfattning. Propositionen bör bifallas och motionerna 239 (fp) och 240 (m), yrkande 3, avslås.

Mot de delar av lagförslaget som utskottet här inte berört har utskottet inte något att invända.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motionerna 1984/85:239 och 1984/85:240, yrkande 3, om motiveringen till 24 §, antar förslaget till lag om beredskapslagring av olja och kol.

2. Riktlinjer för beredskapslagring, m. m.

Regeringen har i proposition 1984/85:53 (s. 18–21, 30–33, 35–36 och 81) föreslagit riksdagen att godkänna riktlinjer för

1. beredskapslagring av olja (avsnitt 2.2.2)
2. beredskapslagring av kol (avsnitt 2.3.2)
3. beredskapslagring av kärnbränsle (avsnitt 2.4).

Motionerna

1984/85:238 av Ivar Franzén m. fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär att försörjningsberedskapens utformning på energiområdet utreds med utgångspunkt från ett småskaligt energiförsörjningssystem baserat på effektivare energianvändning och an-

vändning av i huvudsak inhemska förnybara energislag i enlighet med vad som anförs i motionen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att reduktionen av råoljelagren sker på ett sådant sätt att möjligheten att hålla stabila priser på olja tas till vara.

1984/85:240 av Per Petersson m. fl. (m) såvitt gäller yrkandena

1. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om beredskapslagring av olja,

2. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om beredskapslagring av kol.

Utskottet

De i propositionen föreslagna *riktlinjerna för beredskapslagring av olja* innebär att det liksom f. n. skall finnas en försörjningsberedskapsreserv för krig, avspärning och fredskris. Denna skall planeras med utgångspunkt i landets totala beredskapsbehov av olja. Vid beräkning av detta behov skall bl. a. beaktas

- beräknat oljebehov vid normala förhållanden under den tid lagringen skall ske,
- gällande planeringsförutsättningar för det ekonomiska försvaret i fråga om uppsatta försörjningsmål och försörjningskrisers karaktär och längd,
- gällande planeringsförutsättningar för olika krissituationer med avseende på försörjningsstandard och försörjningsuthållighet samt de antaganden som därvid gäller i fråga om förutsättningar för import av olja, omfattning av industriproduktion och utrikeshandel samt ransoneringssystem,
- möjligheten att i kris ersätta olja med inhemska bränslen eller el.

I försörjningsberedskapsreserven inräknas den olja som lagras av staten och de mängder olja som ingår i s. k. kommersiella lager hos enskilda som beräknas vara tillgängliga vid inledningen av en kris. Vad som återstår för att uppfylla försörjningsberedskapsreserven skall hållas tvångslagrat enligt den lag om beredskapslagring av olja och kol som utskottet i det föregående har behandlat.

Som riktlinjer för beredskapslagringen anges också huvuddragen i den föreslagna lagen om beredskapslagring av olja och kol.

Liksom tidigare skall finnas särskilda regler för hur den del av lagret som har reserverats för krigsfall skall vara lagrad samt gälla att ianspråktagande får ske endast när den situation inträffar för vilken resp. del av lagret har beräknats.

Enligt de föreslagna *riktlinjerna för beredskapslagring av kol* skall finnas en försörjningsberedskapsreserv för krig och avspärning. Någon reserv av kol för fredskriser har inte bedömts nödvändig. Inte heller anges på sätt som för oljelagringen några särskilda riktlinjer rörande lagring för krigsfall. Övriga

riktlinjer för beredskapsreserven av kol överensstämmer med vad som föreslås för beredskapslagringen av olja.

Riktlinjerna för beredskapslagring av kärnbränsle innebär att uthålligheten på kärnbränsleområdet upprätthålls på samma sätt som f. n. Svensk Kärnbränslehantering AB skall svara för att kärnbränsle motsvarande en elproduktion om 35 TWh hålls i beredskapslager.

De riktlinjer för beredskapslagringen av olja, kol och kärnbränsle som regeringen föreslår att riksdagen skall godkänna innehåller planeringsförutsättningar för det ekonomiska försvaret som lades fast genom 1977 års och 1982 års totalförsvarsbeslut (prop. 1976/77:74 bil. 2, FöU 13, rskr 311 och prop. 1981/82:102 bil. 3, FöU 18, rskr 374). I dessa delar kommer innehållet i riktlinjerna att beröras av ändringar i inriktning av det ekonomiska försvaret som riksdagen kan komma att besluta i framtiden. Andra av de förordade riktlinjerna kommer till uttryck i det förslag till lag om beredskapslagring av olja och kol som utskottet i det föregående har föreslagit riksdagen att anta. Utskottet har alltså redan i vissa delar godtagit de angivna riktlinjerna. Inte heller i övrigt har utskottet några erinringar mot dem.

Som framgått vid utskottets behandling av regeringens förslag till lag om beredskapslagring av olja och kol avses de förordade riktlinjerna ligga till grund för regeringens beräkning av omfattningen av beredskapslagringen av dessa varor. Regeringen avser att redovisa resultaten av beräkningarna för riksdagen. De lagringsmål som regeringen därvid anger är, framhåller föredragande statsrådet, resultatet av behovsberäkningarna vid den tidpunkt då de redovisas. Regeringen blir därför inte formellt bunden vid de på detta sätt i volymer angivna behoven utan kan beakta förhållanden som efter tidpunkten för redovisningen ändras i fråga om konsumtion m. m.

Näringsutskottet anser att den föreslagna ordningen är ändamålsenlig och väl tillgodoser de önskemål om klarare fördelning av beslutskompetens mellan riksdagen och regeringen som framkom vid utskottets behandling av vissa oljefrågor våren 1984 (NU 1983/84:43 s. 23).

Även försvarsutskottet anser att den angivna beslutsfördelningen mellan riksdagen och regeringen bör godtas. Enligt de riktlinjer som utskottet nyss har ställt sig bakom är bl. a. den normala konsumtionens omfattning av betydelse vid beräkningen av lagringsbehoven. Med hänsyn till de förändringar som konsumtionen erfarenhetsmässigt är underkastad vore det olämpligt att binda regeringen vid lagringsmål som är uttryckta i bestämda volymer. Utskottet vill dock understryka betydelsen av att regeringen för riksdagen redovisar de beredskapsbehov som har beräknats föreligga enligt riktlinjer riksdagen har godtagit och fortlöpande anmäler de ändringar i lagringsprogrammen som vidtas. Av intresse är därvid inte minst det totala lagringsbehovets fördelning på statlig lagring och tvångslagring.

I propositionen (s. 21–30, 32–35) redovisar föredragande statsrådet de bedömda lagringsbehoven av olja och kol lagringsåren 1985/86 och 1986/87. Med anledning av denna redovisning finns motionsyrkanden som utskottet

nu övergår till att behandla.

Föredragande statsrådet anger målet för den statliga råoljelagringen lagringsåret 1986/87 till ca 1,6 miljoner m³. Detta innebär en minskning med 1,1 miljoner m³ i förhållande till målet för lagringsåret 1985/86. Det kan i sammanhanget erinras om att råoljelagret minskas från 3,9 till 2,7 miljoner m³ under lagringsåren 1984/85 och 1985/86.

Av föredragande statsrådets redogörelse framgår vidare att såväl den statliga lagringen som tvångslagringen av oljeprodukter kommer att omstruktureras under ifrågavarande lagringsår. I förhållande till lagringen vid utgången av lagringsåret 1984/85 är förändringarna följande. Lagringen av motorbensin ökar, den statliga med 180 000 m³ och tvångslagringen med 605 000 m³. Statens lager av flygdrivmedel (+74 000 m³) och gasol (+16 000 ton) ökar också. Även tvångslagringen av gasol får större omfattning (+25 500 ton). En stor del av den tjocka eldningsolja som f. n. tvångslagras kommer att kunna säljas ut (1 113 000 m³). En viss minskning av tvångslagringen av fotogen anses också vara möjlig (15 000 m³). Beträffande dieselbrännolja/tunn eldningsolja ökar tvångslagringen i omfattning (484 000 m³) medan man räknar med att minska den statliga lagringen av dessa produkter med 243 000 m³.

Vidare uppger statsrådet Dahl att det kollager som ÖEF har haft sedan slutet på 1950-talet och som f. n. uppgår till 750 000 ton skall säljas ut senast under lagringsåret 1985/86. Försörjningstryggheten på området avses i stället bli tillgodosedd genom tvångslagring av kol för avspärning och krig.

I motionerna 238 (c) och 240 (m) är motionärerna kritiska mot den angivna minskningen av statens råoljelager. I den sistnämnda motionen vänder sig motionärerna också mot utförsäljningen av det statliga kollagret.

Motionärerna i motion 240 anser att försörjningstryggheten kräver att man behåller det nuvarande statliga råoljelagret, i varje fall under en övergångstid. De pekar på att ÖEF anser att ett oförändrat statligt råoljelager om 2,7 miljoner m³ innebär en god balans mellan lagrad råolja och oljeprodukter. Vidare anser motionärerna att regeringen borde ha närmare utrett de tids- och kostnadsmässiga konsekvenserna av att man behöver ökade lagerutrymmen för den växande lagringen av oljeprodukter. Motionärerna framhåller också att berörda företag måste ges rimlig tid att anpassa sig till de nya bestämmelserna, något som regeringen enligt deras mening inte har beaktat. Regeringen borde enligt motionen även ha klarlagt för- och nackdelar av en fortsatt användning av de iordningställda bergrumsutrymmena. Det finns enligt motionen starka skäl att närmare utreda också vilka följder en övergång till blyfri bensin får för de tekniska förutsättningarna att lagra motorbensin.

Beträffande de statliga kollagren framhålls i motion 240 (m) att det finns starka skäl att behålla också dem på nuvarande nivå. Mycket talar för att en lagersvacka kommer att uppstå i samband med utförsäljning av de statliga kollagren, innan den nya lagringsskyldigheten fått full verkan. Det snabba

överförandet av kollagringen till kommuner och företag kan, framhåller motionärerna vidare, vålla betydande problem. Det kan också enligt deras mening vara en fördel om staten i en krissituation har vissa egna kollager. I motionen framhålls att också ÖEF har en annan uppfattning än regeringen när det gäller avvecklingen av de statliga kollagren.

I motion 238 (c) framhåller motionärerna bl. a. att beredskapslagren av olja bör kunna användas för att motverka snabba prishöjningar. Dessa möjligheter finns knappast kvar med den kraftiga reduktion av beredskapslagren av råolja som föreslås i propositionen. Lagren bör enligt deras mening inte heller reduceras i ett läge då oljepriset är utsatt för en betydande press nedåt. Minskningen av beredskapslagren bör därför inte av statsfinansiella skäl ske oavsett oljeprissituationen. Minskningen bör i stället genomföras på ett sådant sätt att den kan få en prisstabiliserande effekt. Detta medför enligt motionärernas mening också mindre störningar i den svenska oljeindustrins verksamhet.

Försvarsutskottet vill – liksom näringsutskottet i sitt yttrande – inledningsvis erinra om att det beslut om revidering av gällande oljelagringsprogram som riksdagen fattade våren 1984 innebär en betydande omläggning från statlig lagring av råolja till tvångslagring hos näringslivet av färdiga oljeprodukter. De ekonomiska fördelarna av att minska det totala lagringsbehovet skulle avsiktligt komma främst staten till godo. Förändringarna i beredskapslagringen av råolja och oljeprodukter enligt redovisningen i proposition 1984/85:53 ligger i linje med nämnda omstrukturering av oljelagringen och är grundad på en minskning av förbrukningen. Utskottet kan inte dela uppfattningen i motion 240 att försörjningstryggheten kräver att det statliga råoljelagret behålls på nuvarande nivå. Redan i annat sammanhang (FöU 1983/84:2 y) har utskottet framfört synpunkten att en ökad lagring av färdiga produkter i samband med en minskning av råoljelagringen t. o. m. har vissa fördelar från försörjningsberedskapssynpunkt eftersom ett tillgodogörande av sådan lagring kan ske utan att man först måste raffinera oljan. Inte heller när det gäller utförsäljningen av det statliga kollagret anser utskottet att några invändningar kan göras från beredskapssynpunkt. Den kommer att kompenseras av en tvångslagring av kol. Det kan i sammanhanget erinras om möjligheterna att överlåta vissa av de nuvarande statliga lagren till de tvångslagringskyldiga.

Utskottet anser i likhet med näringsutskottet inte heller att de problem för de lagringsskyldiga inom näringslivet i samband med en ökad tvångslagring av oljeprodukter och kol som påtalas i motionerna 238 (c) och 240 (m) motiverar något uttalande av riksdagen om en särskild prövning av dessa frågor innan man genomför den nu aktuella omstruktureringen av lagren. Utskottet räknar med att regeringen och tillsynsmyndigheten noga följer utvecklingen och vidtar erforderliga åtgärder för att minska de problem som kan uppstå.

Enligt motion 238 (c) synes motionärerna vilja skjuta upp avvecklingen av

det statliga råoljelagret längre än vad som är motiverat av beredskapsskäl. De anser att olja ur detta lager bör kunna användas under perioder av kortvariga, starka prishöjningar på den internationella marknaden för att dämpa genomslaget av höjningarna inom landet.

Näringsutskottet erinrar om att frågan om utnyttjande av oljelager i prisstabiliserande syfte utförligt behandlades av 1980 års oljelagringskommitté i betänkandet (Ds H 1981:2) Kol, uran och gas för kristid. Kommittén kunde av skäl som närmare redovisas i näringsutskottets yttrande inte förorda uppbyggnaden av särskilda prisbuffertlager. Frågan anmäldes i proposition 1981/82:102 (bil. 3 s. 66). Föredragande statsrådet fann det inte motiverat att närmare överväga ett sådant lager.

Näringsutskottet anser att det inte har tillkommit några faktorer som talar för en positivare bedömning av värdet av ett prisbuffertlager än den som gjordes på grundval av oljelagringskommitténs betänkande. Utskottet påpekar att oljemarknaden i dag präglas av en sannolikt strukturellt betingad fallande pristrend. Till riskerna för prisfall vid en fördröjd minskning av det statliga råoljelagret kommer betydande valutarisker. Näringsutskottet anser heller inte att en utförsäljning av lagret enligt den av regeringen angivna tidsplanen skulle medföra risker för störningar på oljemarknaden i Sverige eller internationellt. Näringsutskottet kan från sina utgångspunkter inte finna att riksdagen bör göra något uttalande om avvecklingen av de statliga råoljelagren på grundval av motion 1984/85:238 (c).

Försvarsutskottet, som delar näringsutskottets uppfattning även i denna del, kan inte tillstyrka att den statliga lagringen av råolja behålls på nuvarande nivå eller att kollagringen sker i statlig regi längre än regeringen förutsätter. Motionerna 238 (c) och 240 (m) bör avslås i dessa delar.

Utskottet behandlar till sist ett utredningsyrkande i motion 238 (c). Motionärerna yrkar att riksdagen hos regeringen begär att försörjningsberedskapens utformning på energiområdet utreds med utgångspunkt i ett småskaligt energiförsörjningssystem som är baserat på effektivare energianvändning och användning av i huvudsak inhemska förnybara energislag.

Näringsutskottet redovisar inledningsvis i sitt yttrande tidigare förslag från centerpartiet att energipolitiken skall ges en inriktning mot småskalighet, effektivare energianvändning och utnyttjande av inhemska, förnybara resurser.

Yttrandet innehåller vidare en uppgift om att frågan om Sveriges energiförsörjning fram till år 2010 har övervägts av 1981 års energikommitté i betänkandet (SOU 1984:61) I stället för kärnkraft. Detta betänkande kan, framhåller näringsutskottet, väntas komma att utgöra en del av underlaget för en proposition våren 1985 om energipolitiken. Mot denna bakgrund kan energipolitikens inriktning beräknas komma att behandlas av riksdagen i en nära framtid. Näringsutskottet tar därför bara upp frågan huruvida en utredning av det slag som motionärerna begär är sakligt motiverad, oavsett om energipolitiken ges den ena eller andra inriktningen.

Näringsutskottet konstaterar att planeringen inom det ekonomiska försvaret kan sägas utgå från att utvecklingen inom olika försörjningsområden i huvudsak styrs av andra faktorer än beredskapskrav. I motion 238 (c) föreslår man ett annat sätt att angripa frågan. I stället för att genom olika åtgärder söka anpassa det existerande energiförsörjningssystemet till beredskapskraven bör man, som näringsutskottet uppfattar motionärerna, sträva efter att redan från början ge systemet en sådan utformning att beredskapskraven i större utsträckning blir tillgodosedda.

Näringsutskottet påpekar att detta synsätt i viss utsträckning redan har vunnit inbrott i totalförsvarsplaneringen. Härvid hänvisar utskottet bl. a. till den rapport (Ds Fö 1984:4) Beredskapshänsyn i samhällsplaneringen som totalförsvarets chefsnämnd nyligen har lämnat. In i bilden förs även betänkandet (SOU 1984:69) Säker elförsörjning och FOA-rapporten Krigsskydd av fjärrvärme.

Näringsutskottet konstaterar avslutningsvis att det redan pågår en betydande verksamhet med syfte att ge olika delar av energisystemet en mindre sårbar utformning. Utskottet kan från sina utgångspunkter inte finna att det behövs en övergripande utredning av det slag som föreslås i motion 238 (c).

Försvarsutskottet kan, av samma skäl som näringsutskottet anfört, inte heller stödja motion 238 i denna del. Som utskottet nyligen har redovisat i sitt betänkande FöU 1984/85:5 (s. 35) finns det underlag för beslut som kan börja minska sårbarheten inom bl. a. energiförsörjningen. En övergripande utredning skulle sannolikt fördröja angelägna åtgärder.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen godkänner de i avsnitt 2.2.2 i propositionen redovisade riktlinjerna för beredskapslagring av olja,
2. att riksdagen godkänner de i avsnitt 2.3.2 i propositionen redovisade riktlinjerna för beredskapslagring av kol,
3. att riksdagen godkänner de i avsnitt 2.4 i propositionen redovisade riktlinjerna för beredskapslagring av kärnbränsle,
4. att riksdagen avslår motionerna 1984/85:238, yrkande 2, och 1984/85:240, yrkandena 1 och 2, om den statliga lagringen av olja och kol,
5. att riksdagen avslår motion 1984/85:238, yrkande 1 om en utredning rörande energiförsörjningssystemet.

Stockholm den 6 december 1984

På försvarsutskottets vägnar
PER PETERSSON

Närvarande: Per Petersson (m), Olle Göransson (s), Roland Brännström (s), Gunnar Björk i Gävle (c), Åke Gustavsson (s), Göthe Knutson (m), Evert Hedberg (s), Olle Aulin (m), Ulla Ekelund (c), Mats Olsson (s), Anita Bråkenhielm (m), Eric Hägelmark (fp), Inge Carlsson (s), Ingvar Björk (s) och Iréne Vestlund (s).

Reservationer

1. Lag om beredskapslagring av olja och kol (punkt 1)

Per Petersson (m), Gunnar Björk i Gävle (c), Göthe Knutson (m), Olle Aulin (m), Ulla Ekelund (c), Anita Bråkenhielm (m) och Eric Hägelmark (fp) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 11 börjar "Försvarsutskottet delar" och slutar "avslås" bort ha följande lydelse:

Försvarsutskottet anser sig kunna godta den föreslagna utformningen av 24 § i föreliggande lagförslag. Däremot har utskottet samma erinringar mot föredragande statsrådets motivering till denna bestämmelse som har kommit till uttryck i en avvikande mening (3) till näringsutskottets yttrande. I likhet med vad som där anförs befarar utskottet att statsrådets motivering kan tolkas så att regeringen ges fria händer att medge lättnader för oljeföretag som önskar etablera sig på den svenska marknaden i den mån etableringen sker på ett sätt som bedöms främja "samhällets intressen". Sådana grunder för dispens skulle även enligt försvarsutskottets bedömning kunna inbjuda till godtycke och medföra risker för negativa effekter för övriga företag inom oljebranschen. Dispens bör kunna medges endast i fall då en tillämpning av gällande bestämmelser skulle leda till uppenbart orimliga konsekvenser.

dels att utskottets hemställan (s. 11) bort ha följande lydelse:

att riksdagen med anledning av propositionen och med bifall till motionerna 1984/85:239 och 1984/85:240, yrkande 3, antar förslaget till lag om beredskapslagring av olja och kol med den ändring av motiveringen till 24 § som följer av vad utskottet anför.

2. Riktlinjer för beredskapslagring, m. m. (punkt 2)

Per Petersson (m), Gunnar Björk i Gävle (c), Göthe Knutson (m), Olle Aulin (m), Ulla Ekelund (c), Anita Bråkenhielm (m) och Eric Hägelmark (fp) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 15 börjar "Försvarsutskottet vill" och på s. 16 slutar "i dessa delar" bort ha följande lydelse:

I motion 238 (c) och 240 (m) riktas kritik mot den minskning av de statliga råoljelagren som regeringen aviserar. I motion 240 (m) vänder man sig också

mot den tänkta avvecklingen av de statliga kollagren.

Även utskottet ifrågasätter den avsedda utförsäljningen av en stor del av råoljelagret och hela kollagret. Den är betänklig både av beredskapskäl och på grund av de störningar den kan medföra på olje- och kolmarknaden. En snabb avveckling av dessa lager och en samtidig ökning av lagringsskyldigheten för näringslivet kommer att medföra problem för de berörda företagen.

Den forcerade uppbyggnad av lagren av oljeprodukter som regeringen överväger medför också problem med lagerutrymmen. Takten i uppbyggnaden kan också framtvunga en lagring som är olämplig från miljösynpunkt. Riskerna för brand och utflöden kan också befaras öka vid en snabbt växande lagring av olika slags oljeprodukter, däribland bensin och gasol. Utskottet anser att regeringen har tagit otillräckliga hänsyn till dessa problem. De bör enligt utskottets mening först klarläggas innan utförsäljningen av de statliga lagren och uppbyggnaden av lagringen av oljeprodukter påbörjas i enlighet med vad som redovisas i propositionen.

I sammanhanget bör också frågan om ÖEF:s planerade inköp av råolja från Iran uppmärksammas. Av svar som statsrådet Birgitta Dahl lämnade i riksdagen den 5 november 1984 med anledning av vissa frågor framgår att ÖEF då allttjämt hade uppdrag av regeringen att upphandla 600 000 m³ råolja, varav huvuddelen från Iran, trots att det efter riksdagens beslut våren 1984 om minskningen av den statliga råoljelagringen inte längre finns något behov av denna råolja inom ramen för oljelagringsprogrammet. Enligt vad utskottet denna dag har inhämtat kvarstår uppdraget till ÖEF. Som framhålls i en avvikande mening (1) till näringsutskottets yttrande finns det allvarlig risk för att ett fullföljande av affären med dagens marknadsförutsättningar kommer att leda till betydande förluster för staten. Detta gäller i synnerhet om leveranserna skulle komma att förenas med villkor om att råoljan skall destinerats till Sverige. I sådant fall skulle det, förutom extra kostnader, även kunna uppkomma störningar i försörjningsmönstret för de svenska raffinaderiföretagen.

Till de här redovisade skälen mot den planerade upphandlingen av råolja från Iran kan enligt försvarsutskottets mening läggas att en sådan upphandling med åtföljande försäljning måste antas försvåra en samtidig omstrukturering av de svenska beredskapslagren i riktning från råolja mot färdiga produkter. Dessutom bedömer utskottet att en ekonomisk förlust för staten direkt eller indirekt kommer att drabba utrymmet för angelägna åtgärder inom det ekonomiska försvaret. Upphandlingen bör därför inte genomföras.

dels att utskottets hemställan (s. 17) i moment 4 bort ha följande lydelse:

4. att riksdagen med anledning av motion 1984/85:238, yrkande 2, och med bifall till motion 1984/85:240, yrkandena 1 och 2, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om försäljning av statliga lager av råolja och kol samt om den planerade upphandlingen av råolja från Iran.

3. Riktlinjer för beredskapslagring, m. m. (punkt 2)

Gunnar Björk i Gävle (c) och Ulla Ekelund (c) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 17 börjar "Försvarsutskottet kan" och slutar "angelägna åtgärder" bort ha följande lydelse:

Försvarsutskottet kan inte dela den uppfattning som framförs av näringsutskottets majoritet. De studier som åberopas rör endast olika delfrågor inom energisektorn. Det har hittills inte gjorts någon övergripande utredning om den lämpliga utformningen av energiförsörjningen från beredskapssynpunkt. Med instämmande i vad som anförs i motion 1984/85:238 (c) och i den avvikande mening (4) som anmäls i näringsutskottets yttrande anser försvarsutskottet därför att en utredning av det slag som motionärerna föreslår bör komma till stånd. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan (s. 17) i moment 5 bort ha följande lydelse:

5. att riksdagen med bifall till motion 1984/85:238, yrkande 1, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om en utredning rörande energiförsörjningssystemet.

Näringsutskottets yttrande

1984/85:2 y

om beredskapslagring av olja och kol m. m. (prop. 1984/85:53)

Till försvarsutskottet

Försvarsutskottet har berett näringsutskottet tillfälle att yttra sig över de motioner som har väckts med anledning av proposition 1984/85:53 om beredskapslagring av olja och kol m. m. jämte berörda delar av propositionen.

I propositionen framläggs förslag till lag om beredskapslagring av olja och kol jämte lag om viss följdändring i kommunalskattelagen. Vidare begärs riksdagens godkännande av riktlinjer för beredskapslagring av olja, kol och kärnbränsle.

Motionerna är tre, nämligen 1984/85:238 av Ivar Franzén m. fl. (c), 1984/85:239 av Hugo Bergdahl (fp) och 1984/85:240 av Per Petersson m. fl. (m). I motionerna godtas regeringens förslag till lagstiftning och riktlinjer för beredskapslagring. I anslutning till några av de frågor som berörs i propositionen yrkas emellertid på uttalanden av riksdagen. Detta gäller beträffande avvecklingen av de statliga råolja- och kollagren och möjligheterna till befrielse från lagringsskyldighet. Därutöver framförs i motion 1984/85:238 (c) önskemål om en utredning om försörjningsberedskapen på energiområdet.

Näringsutskottet tar nu upp dessa frågor i nämnd ordning och i de delar frågorna faller inom utskottets beredningsområde.

Innehållet i propositionen i övrigt föranleder inga kommentarer från näringsutskottets sida.

Avveckling av de statliga råolja- och kollagren

Förslagen i propositionen innebär att beredskapslagringen av olja och kol skall ske enligt av riksdagen godkända riktlinjer, som gäller principerna för behovsberäkningen m. m. Frågor om lagringsskyldighet för säljare och förbrukare föreslås liksom f. n. bli reglerade i en av riksdagen antagen lag. Regeringen föreslås beräkna lagringsbehoven och bestämma omfattningen av lagringen av olika produkter enligt de av riksdagen godkända riktlinjerna. Detta sker i form av kvantitativa lagringsmål. Regeringen förutsätts kunna ändra dessa mål utan riksdagens hörande, om förändringar i fråga om konsumtion m. m. ger anledning därtill. I propositionen sägs dock att ändringar i lagringsprogrammen bör fortlöpande redovisas för riksdagen.

Näringsutskottet anser att den föreslagna ordningen är ändamålsenlig och

väl tillgodoser de önskemål om en klarare fördelning av beslutskompetens mellan riksdagen och regeringen som framkom vid utskottets behandling av vissa oljefrågor våren 1984 (NU 1983/84:43 s. 23).

Det beslut om oljelagringsprogrammet som fattades av riksdagen våren 1984 innebar en betydande omläggning från statlig lagring av råolja till tvångslagring inom näringslivet av färdiga produkter. Beslutet innebar också att de ekonomiska fördelarna av det totalt minskade lagringsbehovet i form av minskad kapitalbindning och lägre räntekostnader skulle komma främst staten till godo. På dessa punkter rådde enighet vid riksdagens beslut. Som ett led i omfördelningen av lagringen ingick bl. a. att det statliga råoljelagret, som beräknades uppgå till 3,9 miljoner m³ den 1 juli 1984, skulle minskas med sammanlagt 1,2 miljoner m³ under lagringsåren 1984/85 och 1985/86.

Av den nu framlagda propositionen framgår att regeringen avser att minska lagret med ytterligare 1,1 miljoner m³ under lagringsåret 1986/87. Bakgrunden härtill är att lagringsbehoven har reviderats på grund av minskad förbrukning. Vid utgången av treårsperioden skulle alltså det statliga råoljelagret uppgå till endast 1,6 miljoner m³. Enligt vad näringsutskottet har erfarit väntas utförsäljningen av råoljan komma att ske genom överstyrelsen för ekonomiskt försvar (ÖEF) på marknadsmässiga villkor, sannolikt främst till raffinaderiföretag inom landet.

Mot bakgrund av att lagringsskyldighet för kol införs anmäls i propositionen att det statliga kollagret på 750 000 ton skall avvecklas senast under lagringsåret 1985/86.

I motion 1984/85:240 (m) riktas kritik mot den angivna avvecklingen av de statliga råolje- och kollagren. Motionärerna anser att lagren med hänsyn till försörjningstryggheten t. v. bör bibehållas vid nuvarande nivå, vilket också skulle ge de lagringsskyldiga inom näringslivet skälig tid till att förbereda övergången till de nya reglerna. Vidare sägs att regeringen borde ha närmare utrett behoven av lagerutrymmen för den ökade lagringen av färdiga produkter.

I motion 1984/85:238 (c) kritiseras minskningen av den statliga oljelagringen främst på den grunden att staten därigenom avhänder sig möjligheten att använda lagren i prisstabiliserande syfte. Lagren bör inte reduceras i ett läge då oljepriset är utsatt för en betydande press nedåt, anfördes det.

Näringsutskottet anser sig böra ta upp främst de aspekter på lageravvecklingen som berörs i sistnämnda motion. Såvitt utskottet förstår är motionärernas tanke att staten skall uppskjuta avvecklingen av det statliga råoljelagret längre än vad som är motiverat av beredskapsskäl. Den "överlagring" som därmed uppkommer skulle kunna användas under perioder av kortvariga, starka prishöjningar på den internationella marknaden för att dämpa genomslaget av höjningarna inom landet.

Utskottet vill först erinra om att frågan om utnyttjande av oljelager i prisstabiliserande syfte utförligt behandlades av 1980 års oljelagringskommitté i betänkandet (Ds H 1981:2) Kol, uran och gas för kristid. Kommittén

jämförde lämpligheten och värdet av ett prisbuffertlager med andra metoder för att stabilisera den inhemska prisnivån samtidigt som tillförsekn säkras, t. ex. högstpriser med prisclearing. Med hänsyn till de betydande finansiella kostnaderna för lagringen måste enligt kommitténs beräkningar priskriser inträffa ungefär vart tredje år för att metoden skulle vara lönsam. Kommittén pekade också på vissa nackdelar med prisbuffertlager, bl. a. rättviseproblemen vid distribution från buffertlagren. Kommittén kunde alltså inte förorda uppbyggnaden av särskilda prisbuffertlager. Frågan anmäldes i proposition 1981/82:102 (bil. 3 s. 66). Föredraganden – handelsminister Björn Molin – fann det inte motiverat att närmare överväga ett sådant lager. Inte heller vid riksdagsbehandlingen framfördes önskemål härom.

Vad som avses i den nu aktuella motionen är inte uppbyggnad av nya prisbuffertlager utan bevarande under en begränsad period av lager som redan finns. I båda fallen är det dock fråga om en huvudsakligen finansiell merkostnad för staten i förhållande till den av beredskapsskäl motiverade lagringen. Merkostnaden kan motiveras enbart om den uppvägs av sannolika samhällsekonomiska fördelar i form av minskat genomslag på de inhemska oljepriserna av internationella prishöjningar.

Enligt näringsutskottets uppfattning har det inte tillkommit några faktorer som skulle tala för en positivare bedömning av värdet av ett prisbuffertlager än den som gjordes på grundval av 1980 års oljelagringskommittés betänkande. Utskottet vill särskilt peka på att oljemarknaden i dag präglas av en sannolikt strukturellt betingad fallande pristrend. Till riskerna för prisfall vid en fördröjd avveckling av det statliga råoljelagret kommer betydande valutarisker. Näringsutskottet kan alltså inte förorda motionärernas förslag.

Näringsutskottet anser inte heller att en utförsäljning av lagret enligt den av regeringen angivna tidsplanen skulle, såsom antyds i motionen, medföra risker för störningar på oljemarknaden i Sverige eller internationellt. Utskottet kan följaktligen från sina utgångspunkter inte finna att riksdagen bör göra något uttalande om avvecklingen av de statliga råoljelagren på grundval av motion 1984/85:238 (c). Inte heller det som anförs i motion 1984/85:240 (m) om problem för de lagringsskyldiga inom näringslivet motiverar enligt utskottets mening något uttalande av riksdagen. Näringsutskottet avstyrker alltså de två motionerna i berörda delar.

Befrielse från lagringsskyldighet

I samband med de ändringar i oljelagringsprogrammet som beslöts våren 1984 förkortades den s. k. basperioden – som ligger till grund för beräkningen av företagets försäljning eller förbrukning och därmed också deras lagringsskyldighet – från tre till ett år. Anledningen var att den treåriga basperioden vid minskande volymer medförde en eftersläpning av lagringsskyldigheten, vilket ansågs försvåra övergången från olja till andra energislag. Å andra sidan medförde den förkortade basperioden en ökad lagringsskyldighet för

företag med ökande försäljning eller förbrukning. Med hänvisning till att detta i ett fåtal fall skulle kunna leda till ekonomiska problem för företagen erinrade föredragande statsrådet om möjligheten för ÖEF enligt gällande lag att medge befrielse helt eller delvis från lagringsskyldigheten (prop. 1983/84:110 s. 69). Skäl för sådan dispens skulle kunna vara när t. ex. industri- eller regionalpolitiskt angelägen produktion skulle hotas vid tillämpning av reglerna. Medgivande om reducering av lagringsskyldigheten borde lämnas med stor restriktivitet. Det anförda lämnades utan erinran av riksdagen.

I den nu aktuella propositionen (s. 50–53) tas dispensfrågan upp ur en annan aspekt. Föredragande statsrådet påpekar att de lagringsskyldiga som före år 1978 byggt upp beredskapslager har fått betydande statligt stöd för detta och därmed också konkurrensfördelar i förhållande till lagringsskyldiga som tillkommit senare. Efter att ha redovisat ett utredningsförslag om nedsättning till hälften av nytillkommande företags lagringsskyldighet under det första året kommer föredraganden till slutsatsen att någon sådan generell lättnad ej bör medges. Emellertid hänvisas till att den föreslagna nya lagen innehåller en dispensbestämmelse (24 §). Enligt motsvarande bestämmelse i gällande oljelagringslag kan ÖEF meddela befrielse från lagringsskyldighet. Nu föreslås att regeringen skall kunna förbehålla sig beslutanderätten i vissa dispensärenden. Vidare föreslås att ett medgivande om befrielse skall kunna förenas med villkor. Av motiveringen framgår att sådana villkor kan bli aktuella t. ex. om lättnader medges för företag som träder in på marknaden. Villkoren kan då ta sikte på att inträdet sker på ett sätt som gagnar branschens struktur eller på annat sätt främjar samhällets intressen, anfördes det i propositionen.

I såväl motion 1984/85:240 (m) som motion 1984/85:239 (fp) uttalas farhågor för att möjligheten till dispens skall komma att utnyttjas på ett sätt som rubbar konkurrensförhållandena på oljemarknaden. I den förstnämnda motionen hävdas att dispenser normalt inte bör medges för att underlätta situationen för nytillkommande företag, eftersom alla lagringsskyldiga, oberoende av när deras lagringsskyldighet inträdde, har i princip samma lagringskostnad för sitt beredskapslager. Motionärerna önskar att det skall under utskottsbehandlingen närmare preciseras under vilka omständigheter dispens skall kunna beviljas. I den senare motionen sägs att befrielse för visst eller vissa företag bör kunna ges bara om det föreligger force majeure. Motionärerna föreslår ett motivuttalande av denna innebörd.

Av vad näringsutskottet har anfört framgår att dispensmöjlighet finns redan enligt gällande lag. Den föreslagna lydelsen av 24 § i den nya lagen innebär att befrielse från lagringsskyldighet får medges endast om detta föranleds av synnerliga skäl, vilket innebär en skärpning i förhållande till nuvarande bestämmelse.

Näringsutskottet anser att den konkurrensnackdel som sägs drabba nytillträdande oljeföretag på den svenska marknaden jämfört med existerande företag minskar i betydelse, eftersom det statliga oljelagringsstödet i

huvudsak upphörde redan år 1970. Viss dispensmöjlighet bör dock finnas kvar. Villkoret bör då vara, som anförs i propositionen, att ett inträde på marknaden sker på ett sätt som gagnar branschens struktur eller på annat sätt främjar samhällsintresset. Utskottet anser att mot bakgrund av den svenska oljebranschens problem en dispensmöjlighet utformad på detta sätt kan vara lämplig.

Förslagen i motionerna 1984/85:239 (fp) och 1984/85:240 (m) till uttalanden från riksdagens sida som ytterligare skulle inskränka möjligheten till dispens strider enligt utskottets mening mot motionärernas angivna syfte att värna om konkurrensneutraliteten. Utskottet avstyrker de ifrågakvarande motionsyrkandena.

Utredning om försörjningsberedskapen på energiområdet

I motion 1984/85:238 (c) framförs önskemål om att försörjningsberedskapen på energiområdet skall utredas med utgångspunkt i ett småskaligt energiförsörjningssystem, en fråga som saknar direkt anknytning till förslagen i propositionen. Motionärerna erinrar om tidigare förslag från centerpartiet om att energisystemen skall ges en flexibel och lokalt anpassad, småskalig utformning med effektivare energianvändning. Ett sådant decentraliserat system, som baseras på i huvudsak förnybara inhemska energikällor, är enligt motionärerna betydligt mindre sårbart än ett storskaligt system. Det har emellertid inte närmare prövats, anför de, vilka fördelar en decentralistisk energipolitik kan innebära från beredskapssynpunkt.

Näringsutskottet har vid ett antal tillfällen behandlat motionsyrkanden från centerpartiets sida av innebörd att energipolitiken skall ges en riktning mot småskalighet, effektivare energianvändning och utnyttjande av inhemska, förnybara resurser. Så skedde våren 1984 vid utskottets behandling av frågor om bl. a. anslag till energiändamål för budgetåret 1984/85. Utskottet hänvisade då (NU 1983/84:30 s. 34) till att riksdagen år 1981 har fastställt grundläggande riktlinjer för energipolitiken fram till omkring år 1990. Det påpekades att ett viktigt inslag i energipolitiken är en successiv utveckling mot ett energisystem baserat på varaktiga, helst förnybara och inhemska, energikällor. Mot bakgrund härav ansåg utskottet att det inte fanns anledning för riksdagen att ompröva riktlinjerna i enlighet med centerpartiets begäran. Partiets företrädare i utskottet reserverade sig häremot. Riksdagen följde utskottet.

I ett nyligen avgivet yttrande (NU 1984/85:1 y) till bostadsutskottet har näringsutskottet avstyrkt att lagen (1977:439) om kommunal energiplanering skulle kompletteras med en ändamålsbestämmelse av den innebörd som det nu är tal om. Centerpartiets och vänsterpartiet kommunisternas företrädare anmälde avvikande mening. Bostadsutskottets behandling av frågan har utmynnat i motsvarande ställningstagande (BoU 1984/85:6).

Näringsutskottet erinrar vidare om att frågan om Sveriges energiförsörj-

ning fram till år 2010 har övervägts av 1981 års energikommitté, som har redovisat resultatet av sitt arbete i betänkandet (SOU 1984:61) I stället för kärnkraft. Kommittén har valt att inte gå närmare in på frågan om försörjningsberedskap. Det anförs dock i betänkandet (s. 42) att den nu pågående omställningen av den svenska energiförsörjningen är positiv från beredskapssynpunkt. Energikommitténs betänkande väntas komma att utgöra en del av underlaget för en proposition våren 1985 om energipolitiken.

Av det sagda framgår att frågor om energipolitikens inriktning kommer att behandlas av riksdagen i en nära framtid. Näringsutskottet tar här bara upp frågan huruvida en utredning av det slag som begärs i den nu aktuella motionen är sakligt motiverad, oavsett om energipolitiken ges den ena eller andra inriktningen.

Näringsutskottet vill först påpeka att försörjningsberedskapen på energiområdet utgör en del av det ekonomiska försvaret, som i sin tur ingår i totalförsvaret. För att samordna verksamheten inom totalförsvaret tillämpas ett system för långsiktig planering som i stort är uppbyggt på samma sätt för totalförsvarets olika delar (se prop. 1981/82:102). När det gäller det ekonomiska försvaret kan planeringen sägas utgå från att utvecklingen inom de olika försörjningsområdena – livsmedel, beklädnad, energi etc. – styrs i huvudsak av andra faktorer än beredskapskrav. Uppgiften för det ekonomiska försvaret blir alltså att verka för att försörjningssystem som är anpassade till fredliga förhållanden kan fullgöra vissa uppgifter även i kris eller i krig.

I motion 1984/85:238 (c) föreslås ett annat sätt att angripa frågan. I stället för att söka anpassa det existerande energiförsörjningssystemet till beredskapskraven genom olika åtgärder bör man, enligt motionärernas synsätt, sträva efter att ge systemet en sådan utformning att beredskapskraven i större utsträckning blir tillgodosedda.

Näringsutskottet vill påpeka att detta synsätt i viss utsträckning har vunnit insteg i totalförvarsplaneringen. Utskottet hänvisar här till den av totalförsvarets chefsnämnd nyligen avgivna rapporten (Ds Fö, 1984:4) Beredskaps-hänsyn i samhällsplaneringen. Beträffande energisektorn gäller att beredskapskraven i ökande grad beaktas vid utformningen av system för produktion och distribution av elkraft och fjärrvärme. En utförlig redovisning av sårbarhetsfrågorna inom elförsörjningen jämte vissa förslag till åtgärder har nyligen avgetts av en särskild utredare i betänkandet (SOU 1984:69) Säker elförsörjning. Inom ramen för ÖEF:s s.k. perspektivstudie av svensk försörjningsberedskap efter år 1987 undersöks vidare möjligheterna att genom olika åtgärder stärka kraftsystemets drift. Liknande studier av fjärrvärmesystemet har bedrivits inom försvarets forskningsanstalt (FOA) och nyligen redovisats i FOA-rapporten Krigsskydd av fjärrvärme.

Näringsutskottet konstaterar att det redan pågår en betydande verksamhet med syfte att ge olika delar av energisystemet en mindre sårbar utformning. Utskottet kan från sina utgångspunkter inte finna att det behövs en

övergripande utredning av det slag som föreslås i motion 1984/85:238 (c). Motionen avstyrks i denna del.

Stockholm den 5 december 1984

På näringsutskottets vägnar
NILS ERIK WÅÅG

Närvarande: Nils Erik Wååg (s), Tage Sundkvist (c), Lilly Hansson (s), Erik Hovhammar (m), Lennart Pettersson (s), Rune Jonsson (s), Sten Svensson (m), Wivi-Anne Radesjö (s), Per Westerberg (m), Birgitta Johansson (s), Per-Richard Molén (m), Ivar Franzén (c), Lars Andersson (s) och Hugo Bergdahl (fp).

Avvikande meningar

1. Avveckling av statliga råoljaelager

Erik Hovhammar, Sten Svensson, Per Westerberg och Per-Richard Molén (alla m) anser att den del av yttrandet – under rubriken Avveckling av de statliga råolja- och kollagren – som börjar med "Näringsutskottet anser" och slutar med "berörda delar" bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet kan följaktligen inte finna att riksdagen bör göra något uttalande på grundval av motion 1984/85:238 (c). Motionen avstyrks i berörd del.

Den kritik som i motion 1984/85:240 (m) riktas mot den av regeringen aviserade avvecklingen av de statliga råolja- och kollagren grundas i huvudsak på beredskapshänsyn. Motionärerna pekar emellertid också på att den snabba avvecklingen av dessa lager och motsvarande ökning av lagringskyldigheten för näringslivet kommer att medföra problem för de berörda företagen. Näringsutskottet delar motionärernas uppfattning att regeringen har tagit otillräcklig hänsyn till dessa problem. Utskottet vill dessutom påpeka vikten av att utförsäljningen från de statliga lagren sker på ett sätt som inte åstadkommer störningar på marknaden.

Vid behandlingen av ärendet har näringsutskottet uppmärksammat frågan om ÖEF:s planerade inköp av råolja från Iran. Av uppgifter som lämnades i riksdagen den 5 november 1984 av statsrådet Birgitta Dahl med anledning av frågorna 1984/85:89, 91, 96, 97 och 110 framgår att ÖEF alltjämt har uppdrag från regeringen att upphandla 600 000 m³ råolja, varav huvuddelen från Iran, trots att det efter riksdagens beslut våren 1984 om minskning av den statliga råoljaelagringen inte längre finns något behov av råoljan inom ramen för lagringsprogrammet. Enligt vad näringsutskottet har erfarit kommer regeringens handläggning av frågan att granskas av konstitutionsutskottet i en nära framtid. Från sina utgångspunkter vill dock näringsutskottet framhålla

att det finns allvarlig risk för att ett fullföljande av affären med dagens marknadsförutsättningar kommer att leda till betydande förluster för staten. Detta gäller i synnerhet om leveranserna skulle komma att förenas med villkor om att råoljan skall destinerats till Sverige. I sådant fall skulle det, förutom extra kostnader, även kunna uppkomma störningar i försörjningsmönstret för de svenska raffinaderiföretagen.

Mot bakgrund av det anförda tillstyrker näringsutskottet motion 1984/85:240 (m) i här aktuell del. Enligt utskottets mening bör riksdagen i ett tillkännagivande på grundval av motionen även uttala att den planerade upphandlingen av råolja från Iran ej bör fullföljas.

2. Avveckling av statliga råoljelager

Tage Sundkvist (c) och Ivar Franzén (c) anser att den del av yttrandet – under rubriken Avveckling av de statliga råolje- och kollagren – som börjar med "Enligt näringsutskottets" och slutar med "berörda delar" bort ha följande lydelse:

Av propositionen framgår att statsfinansiella hänsyn har varit styrande för den planerade minskningen av de statliga olje- och kollagren. Effekterna på prisnivån och på berörda företag synes inte ha beaktats. Med instämmande i vad som anförs i motion 1984/85:238 (c) anser näringsutskottet att det finns anledning att noga överväga möjligheterna att reducera de statliga råoljelagren på ett sätt som bidrar till att stabilisera den inhemska prisnivån för olja. I sammanhanget vill utskottet påpeka att förutsättningarna för de beräkningar som redovisades av 1980 års oljelagringskommitté har förändrats i olika hänseenden. Bl. a. är räntenivån i dag lägre, och det finns god tillgång till lagringsutrymmen utan alternativ användning.

Enligt näringsutskottets mening bör alltså regeringen, innan ytterligare råoljevolymer säljs ut, skyndsamt pröva om en fördröjd avveckling av lagren med dagens förutsättningar skulle kunna innebära samhällsekonomiska fördelar. Vid en sådan prövning bör lämpligen också beaktas de olika problem för de lagringsskyldiga inom näringslivet som påtalas i motion 1984/85:240 (m). Näringsutskottet tillstyrker alltså såväl denna motion som motion 1984/85:238 (c) i här berörda delar.

3. Befrielse från lagringsskyldighet

Tage Sundkvist (c), Erik Hovhammar (m), Sten Svensson (m), Per Westerberg (m), Per-Richard Molén (m), Ivar Franzén (c) och Hugo Bergdahl (fp) anser att den del av yttrandet – under rubriken Befrielse från lagringsskyldighet – som börjar med "Av vad" och slutar med "ifrågavarande motionsyrkandena" bort ha följande lydelse:

Av vad näringsutskottet har anfört framgår att den nu av regeringen föreslagna dispensbestämmelsen, liksom motsvarande bestämmelse i gällan-

de lag, syftar bl. a. till att mildra de konkurrensnackdelar som vissa lagringsskyldiga kan drabbas av till följd av oljelagringsystemets konstruktion. Näringsutskottet anser sig kunna godta den föreslagna utformningen av dispensbestämmelsen. Däremot har utskottet erinringar mot föredragande statsrådets motivering till denna bestämmelse. Vad som där anförs kan tolkas så att regeringen skall ha fria händer att medge lättnader för oljeföretag som önskar etablera sig på den svenska marknaden i den mån etableringen sker på ett sätt som bedöms främja "samhällets intressen". Sådana grunder för dispens skulle enligt utskottets mening inbjuda till godtycke och medföra risker för negativa effekter för övriga företag inom oljebranschen. Med instämmande i vad som anförs härom i motionerna 1984/85:239 (fp) och 1984/85:240 (m) anser näringsutskottet att dispens bör kunna medges endast i fall då en tillämpning av gällande bestämmelser skulle leda till uppenbart orimliga konsekvenser. Utskottet tillstyrker alltså motionerna i denna del och föreslår ett uttalande av angiven innebörd från riksdagens sida.

4. Utredning om försörjningsberedskapen

Tage Sundkvist (c) och Ivar Franzén (m) anser att den del av yttrandet – under rubriken *Utredning om försörjningsberedskapen på energiområdet* – som börjar med "Näringsutskottet konstaterar" och slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet konstaterar att de redovisade studierna rör olika delfrågor inom energisektorn och att det hittills inte har gjorts någon övergripande utredning om den lämpliga utformningen av energisystemet från beredskapsynpunkt. Med instämmande i vad som anförs härom i motion 1984/85:238 (c) anser utskottet att en sådan utredning nu bör komma till stånd. Utskottet tillstyrker alltså motionen i denna del.

